

N:o 156.

Af herr **P. Ersson** i Vestlandaholm, *om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till lag angående häradsstyrelser.*

Under 1890 års riksdag väckte jag motion om häradsstyrelser inrättande i riket på grund deraf, att det i lag saknas bestämd föreskrift om huru ett härads gemensamma angelägenheter skola handhafvas. Denna motion blef af lagutskottet afstyrkt och af Första Kammaren utan diskussion afslagen; men med anledning af det meningsutbyte, som i anledning deraf kom till stånd i Andra Kammaren, vågar jag ånyo framkomma med ett förslag i enahanda syfte.

Det finnes visserligen nu i lag bestämdt, att häradsborna sjelfva eller genom socknevis utsedda ombud skola dels inför kronofogden, dels inför häradsrätten och dels inför Konungens befallningshafvande *höras* i de olika frågor, som röra häradet, men någon *beslutanderätt* finnes icke häradet i lag medgifven. Staden har sin allmänna rådstuga, sina stadsfullmäktige och sin magistrat; socknen har sin kommunalstämma, sina kommunalfullmäktige och sin kommunalnämnd; länet har sitt lands-ting och sitt hushållningssällskap, men häradet har ingen motsvarighet till allt detta. Hvarför skall emellertid denna kommun vara beröfvad all möjlighet att i laga ordning besluta om sina angelägenheter, all rätt att sjelf förvalta sin ekonomi? Mig synes både billighet och ändamåls-enlighet fordra, att häradets gemensamma angelägenheter af häradet sjelft handhafvas, så att en fråga rörande häradet kan, efter möjligen

erforderlig förberedande behandling af häradsstyrelse, efter lagbestämd röstgrund afgöras af häradsborna sjelfva å en häradsstämma, och så att en häradsstyrelse får ombesörja verkställigheten af häradsstämmans beslut, hafva tillsyn å vården och förvaltningen af häradets gemensamma angelägenheter o. s. v.

»På de år 1881 anförda skäl» ansåg emellertid lagutskottet vid 1890 års riksdag (se detta utskotts utlåtande n:o 31) inrättande af häradsstyrelser »olämpligt». Det är tydligen de af lagutskottet vid 1881 års riksdag anförda skäl emot inrättande af särskild kommunalrepresentation för häradet, som 1890 års lagutskott sålunda åberopar, ehuru sistnämnda utskott kommit till i viss mån annat resultat än lagutskottet vid 1881 års riksdag. Detta utskott fann representationen i fråga dels »obehöflig» och dels »skadlig».

En särskild kommunalrepresentation för häradet skulle vara *obehöflig*, enär de häradena ålagda besvär »äro grundade på allmän lag och häradena förpligtade att dem fullgöra till det mått och i den ordning, som uti lagen bestämmes.» Emellertid, lagen må härutinnan lemna aldrig så bestämd föreskrift; fråga kan ändock uppstå — särskildt med afseende å häradets byggnadsskyldighet — huru man på ändamålsenligaste sätt, med lämpligaste medel eller för minsta kostnad kan fullgöra sitt åliggande. Och för öfrigt: ehuru stadens, socknens och länets skyldigheter också äro i lag bestämda, medgifves dessa kommuner rätt att besluta, huru de vilja fullgöra sina åligganden. Hvarför skola våra kommuner intaga en så olika ställning?

Men lagutskottet vid 1881 års riksdag talar icke blott om de häradena ålagda besvär. Utskottet säger vidare: »Hvad angår häradets öfriga angelägenheter, så skall för häradsallmänningsarna enligt förordningen den 29 juni 1866 särskild allmänningsstyrelse utses, och för dem af återstående angelägenheter, hvilka fordra mera oafbruten tillsyn, torde, såsom ock vanligen är förhållandet, ombesörjandet lämpligast ske af särskilda styrelser eller för ändamålet utsedde komiterade.» I anledning häraf vill jag framhålla, att en lag om kommunalrepresentation för häradet och om häradsstyrelse icke med nödvändighet måste utesluta möjligheten af t. ex. en allmänningsstyrelse med den magt och myndighet, som förordningen af den 29 juni 1866 åt en sådan styrelse medgifver. Tvärt om anser jag, att en blifvande lag om kommunalrepresentation för häradet och om häradsstyrelse *bör* så affattas, att den icke lägger hinder i vägen för beslutande delegationer, sådana som våra allmänningsstyrelser, eller för utseende af en särskild styrelse för ett visst verkställighetsändamål, vare sig lag och författning eller ett härads-

stämmobeslut dertill föranleder. Att emellertid i regel beträffande »angelägenheter, hvilka fordra mera oafbruten tillsyn» ombesörjandet lämpligare sker »af särskilda styrelser eller för ändamålet utsedde komiterade» än af de häradets förtroendemän, som blifvit i häradsstyrelsen invalde, vågar jag, med den erfarenhet jag har om dylikt komitéarbete, betviffa.

På tal om en häradsrepresentations *skadliga* inverkan säger lagtskottet vid 1881 års riksdag: »Många om icke de flesta af de ärenden, som skulle af denna representation handläggas, äro af den beskaffenhet, att de endast röra egare eller innehafvare af i mantal satt jord; och att en representation, utsedd jemväl af andra än sådana egare eller innehafvare, skulle besluta om kostnader, som drabbade dessa allena, samt sköta angelägenheter, som ensamt rörde dem, kan icke tillstyrkas.» Ingenting är naturligare, än att man sträfvar att förekomma, det någon, som egentligen icke har med en viss fråga att skaffa, tillåtes att med sin röst inverka på beslutet deri. Men någon nämnvärd fara för dylik obehörig inverkan föreligger härvidlag icke. Rösträtt och röstvärde vid besluts fattande å häradsstämma måste nemligen enligt min mening rättas efter hvarje särskild frågas beskaffenhet, så att alla de, som skulle komma att i mer eller mindre mån tyngas af det onus, hvarom i ett visst fall vore fråga, vid besluts fattande derom åtnjöte rösträtt i mån som de komme att af sagda börda betungas, men ingen annan tillåtes att i afgörandet delta. — Om en socken beträffande en viss fråga icke utsåge något ombud, utan hvilken röstberättigad som helst i socknen finge infinna sig vid ett visst sammanträde, ankomme det ju blott på ordföranden i häradsstämman att tillämpa gällande röstregler. I fall åter sockenombud sändes till en häradsstämma för att delta i derstädes försiggående omröstning angående en viss fråga, i hvilket fall detta ombud naturligtvis lämpligen utsåges å socknens kommunalstämma, låge visserligen faran för ofvan antydda obehöriga inverkan närmare till hands än eljest, enär det då gälde ej mindre för ordföranden i häradsstämman än äfven för vederbörande kommunalstämмоordförande att rätt tillämpa gällande röstregler. Men kommunalstämмоordförandena inom häradet skulle, förstås, i god tid före hvarje häradsstämma underrättas om hvilka frågor som vore utsatta att å stämman förekomma; och vid utseende af ombud att å häradsstämma representera en viss socken hade dess kommunalstämмоordförande ej svårare åliggande än att taga tillbörlig hänsyn till 10 och 11 §§ i förordningen om kommunalstyrelse på landet. Hvad sedan beträffar ordföranden i häradsstämman, så hade han helt enkelt att till-

måta ett sockenombuds röst sammanlagda värdet af de röster, som tillkomme samtliga i förevarande fråga å häradsstämman röstberättigade medlemmar af den kommun, hvilken ombudet representerade, ett röstvärde, som i de flesta fall åtminstone finge beräknas ur socknens gällande fyrktalslängd. — Det säger sig sjelft, att en häradsstyrelse, utan hinder deraf, att alla dess ledamöter eller någon af dem icke uppfylde villkoren för rätt att rösta i en viss fråga, lika bra som i samma fråga röstegande häradsbor egde nödiga förutsättningar för att kunna utan risk anförtros *verkställigheten* af det i frågan fattade beslut och omhänderhafvandet af därför erforderliga medel.

Härefter komma vi till följande mening i oftanämnda utlåtande: »Flera af de ofvan såsom ofta för häradet gemensamma uppräknade bestyr röra ock på flera orter endast delar af häradet (tingslaget) eller andra af härads- eller tingslagsindelningen oberoende samfälligheter. — I så fall kunde det icke vara lämpligt, att beträffande dessa häradets (tingslagets) representation i sin helhet skulle besluta.» Denna anmärkning förefaller högst besynnerlig; ty en fråga, som endast rör en del af ett härad, kan väl icke blifva föremål för en häradsstämmas eller en häradsstyrelses handläggning.

Slutligen befarade lagutskottet vid 1881 års riksdag, dels att en särskild häradsrepresentation »lätteligen kunde råka i flerehanda svårösta kollisioner med vederbörande landsting», dels ock att »blotta tillvaron af en sådan kunde förlamande inverka å landstingets omsorger för landstingsområdets olika delar, enär dessa hvar för sig ju egde sina egna målsmän med fristående beslutanderätt.» Äfven denna utskottets farhåga synes mig ogrundad; ty icke lär väl ett härads beslutanderätt rimligen kunna utsträckas in på andra områden än dem lagen åt det samma anvisar? Och äfven om den utsträcktes längre, kan jag icke förstå, huru en dylik kollision och en dylik förlamande inverkan ändock skulle kunna uppstå, så vida icke häradets och länets representationer rent af motarbetade hvarandra, något som man näppeligen torde hafva anledning att befara.

Härförutom vill jag än ytterligare betona: att för närvarande intet lagrum angifver, hvilket värde skall tillmätas ett sockenombuds vid sammanträde inför Konungens befallningshafvande, domhafvande eller kronofogde afgifna röst; att för närvarande ingen lagbestämmelse hindrar en nära platsen för ett dylikt sammanträdes hållande belägen sockens invånare att i mängd infinna sig vid sammanträdet och derigenom i otillbörligt hög grad göra sina åsigtderstädes gällande gent emot ett fåtal ombud från mera aflägst belägna socknar inom häradet;

samt att för närvarande antalet ombud från hvarje socken icke är på något sätt begränsadt i förhållande till socknens folkmängd, utan att en socken eger utse hurn många ombud som helst — allt omständigheter, som enligt min mening mana till lagstiftning för en i detta afseende försummad kommun, häradet.

Då dessutom nu, enligt lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891, vägstyrelser komma att inrättas, i regel en inom hvarje härad, synes mig, att man lämpligen kunde, der härad är väghållningsdistrikt, öfverlemna åt en blifvande häradsstyrelse de åligganden, som enligt nämnda lag tillkomme häradets vägstyrelse, eller med andra ord låta vägstyrelsen gå upp i häradsstyrelsen. Och med hänsyn till möjligheten, ja, jag vågar säga lämpligheten, af en dylik anordning anser jag tidpunkten nu vara gynsamare än någonsin förut för inrättande af häradsstyrelser.

På grund af hvad jag här anført tillåter jag mig vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och om möjligt för nästa Riksdag framlägga förslag till lag, innefattande föreskrifter, i kraft af och i enlighet med hvilka en häradsmenighet må kunna sjelf besluta i sina egna angelägenheter samt genom en häradsstyrelse sjelf handhafva förvaltningen af sin ekonomi.

Om remiss till vederbörligt utskott anhålles.

Stockholm den 30 januari 1892.

Per Ersson

från Vestmanlands län.